

MARTI

Nieko neveiksi, matušėle, reik leisti Jonukui vesti, tegul ieško mergos su gera dalia... apsimokėsime šiek tiek skolas... Negali niekur nė nosies iškišti, labiausiai karčemoje, kai apstos, vienas – palūku, kitas šieno, pasėlio; kitas vėl kaip velnias prisispyręs kamantinės: „kuomet atiduosi? kuomet atiduosi?“, rodos, kad nieko daugiau nė šnekėti nebemoka.

– Užtai ko valkiojies po karčemas? – prikišo pati.

– Kažin kaip nenorėtumei eiti, bet kai apstos mieste, tai nemitęs turi vestis puskvortės. Bepigu dar, kad to užtektų. Tas prie to, tas prie to, beveizint* j kelis butelius įvarę, o kai pasigers – tikri velniai: įmanytų mane suplėšyti už tas bieso skolas... Atiduosiu gyvenimą, tesižino vaikas, tegul mokėsis, niekur nebesikišiu.

– Kaipgis kaipgis, to betrūko! Atiduok viską, paskui vaikas bevedžios mus už čiupros! Aš neduosiu, neužleisiu, kol tik gyva! – šaukė pati, kaskart didžiau įniršdama. – Nepaduosiu samčio, nenoriu ponios ant savo galvos, aš nemeilysiu kąsnio iš marčios rankų, to nebus, neprašau!

– Na na na, tarškėk netaškėjusi kaip žydo ratai! Gyvenk, gyvenk! nepaduok, o kai ištaksuos skolininkai, bus tau šmikšt per dantis. Bene tau marti sprandą nusuks? Nelaidyk liežuvio – ir bus gerai.

– Dėl mano liežuvio išsiteks marti, – atšovė pati, – bet tau tai užruks, nebeturėsi iš ko sprogti. Kas padarė tas skolas? Mažne visą gyvenimą pravarei per gerklę! Ar negalėtumei dar gyventi dorai elgdamos? Maušas, berods, prakuto, bet tu nusmukai... Pagaliau marčią užsisodinsi ant sprando, palauk, išmanysi tu!..

– Tylėk, na! – sušuko vyras. – Tuoju gauni į snukį! Kaip sakau, taip ir bus. Jonukas ves, gaus paspirtį ir galėsime gyventi.

– Nebent taip, tai priduosiu, – tarė motina. – Aš šeimininkausiu, o marti tegul sau būna ant šalies, parsineš sau duonos.

– Liepsiu Jonukui pasiprašyti Mataušą į piršlius, – šnekėjo tėvas, – ir tegul eina pas Driežo Katrę; nors nelabai aiški, bet pinigai kaip jei rankoje. Duoda keturis šimtus ir dalis nemaža, o gyvenimas nors ir apleistas, bet žemė gera. Nečiaudės Driežas, ogi ir Jonukas ar ne vyras... ir iš stuomens, ir iš liemens, patiks mergai.

– Taigi taigi! Ką gi beišsiskyręs – tą pajuodėlę, didnosę, pataikūnę, valiūkę! – pakilo šaukti pati. – Išlepinta, išpustyta, išsirėdžiusi, tratanti, muslinuota, krakmoluota, ir eis pastyrusi kaip pūslė. Negana į bažnyčią išsikvarkliuos, bet ir po namus išsipuošusi kaip pana. Eis šieno grėbti – kiklikėlis baltas, skepetėlė, prikyštėlė išdailinta su prosu. Ar ta kurią dieną bus šeimininkė? Visa iškyla, kad išeina su grėbleliu, o po namus, sako, nepasiima nė kokio darbelio, tik šlavinėtis, plovinėtis, tai įsės į stakles, tai siuvinėlį nusitvers, vis niekniekius, o sunkaus darbo nė jokio. Tfu! tokios lengvadarbės neprašau! Man nereik cackų pacackų! man reik tokios purvabridės, kaip ir aš pati!

– Na, motin, ką tu čia pliauški? Kas gi tuos darbus nudirba? Juk Driežas kitos mergos nesamdo, Katrikė viena tėra; tėvas toks šnerkšlys, spaudžia prie darbo kaip pašėlęs.

– Ką čia man ginčiji, lygu aš nežinau. Mergos darbas darbui nelygu. Žiūrėk, pas juos ir namuose iššlavinėta, išdulkinta, tiek po vidų, tiek kiemelyje niekur šapelio, niekur sąšlavėlės, lovos pataisytos, baltitelės. Tokia pataikūnė kaip Katrikė tam ir gaišta. Motina dėta, leisčiau aš jai cackytis! Jau kad duočiau, pasiimtų ji darbą! Tėvas to nežiūri, pinigus tik kala ir kala; apkrovęs šimtais tą savo pajuodėlę, iškiš kam nors, apmaus dorą vaikį.

* Beveizint – beregint. Veizėti – žiūrėti. (Red.)

– Nė kokio apmavimo čia nebus, – tarė tėvas. – Kad pinigus duos, nėra ko žiūrėti į mergą; iš kaktos sviesto netepsi, by tik šimtus paskleis, kito nieko nereik.

– Argi tu negalėtumei šimtus sklaidyti ir be marčios? Juk tavo gyvenimas vertesnis už Driežo, o plikas esi kaip šuo per tą prakeiktą smarvę!

– Bene aš iš tavo kišenės geriu! – sušuko vyras. – Kas tau darbo, aš ne tavo geriu. Mano žemė, mano gyvenimas, mano viskas, turiu valią; galiu vienas viską pragerti. Ką tu man padarysi? Juo tu plepėsi ir gyniosi – juo pešėliau gersiu; žinok, jog tavo lojimas nieko nepadės, verčiau tylėk, jei nenori gauti į snukį!

– Tiek tu ir težinai: „į snukį, į dantis!“ Dėl to, kad aš tiesą pasakau, netinka tau klausytis. Jeigut Jonukas taip tegyvens ir tiek pačios teklausys, verčiau kiaules dar tepagano keletą metų, neko turi vesti.

– Ko gi dar bereikią – pačios klausyti! Tai jau to ir nebus. Paskutinis veršis būtų klausydamas. Bene moteriškė turi tiek proto, kad galėtų vyrą valdyti? Jeigut pradeda vepėti, drožk su kumščiu į dantis, kad apsilaižytų!..

Pati tratėdama išlėkė pro duris. Įkandin įslinko į vidų minėtasis Jonukas, vienturtis Vingių sūnus, anot tėvo betariant, „berods vyras ir iš stuomens, ir iš liemens!“ Stambus, aukštas, plačiausių pečių, storo pilvo, per didumą truputį sukumpęs, rankos smalinuotos kaip balžienai, kojos kreivos kaip ritmušai, burna kaip sėtuvė, nosis kaip už trečioką agurkas, akys užgriuvusios kaip kurmio, galva didžiausia, pasišiaušusi pilkais plaukais ir nulinkusi į prieką, įremta liemenyje ant storo sprando; kakta aukštyn atversta ir kepurė ant šalies užvožta, lūpa apatinė atkritusi rodė stambius pageltusius dantis ir tankiai leido seilėms nudrikti. Švarkas milinis, nelabai aiškus, suglamžuotas, rukšlėtas, šapais ir šiaudais apkibęs. Marškiniai ir apatininkės džiaugėsi baltais vadinami, stori, juodai sudėvėti, šunies neperkandami, turbūt pernai skalbti; kojas purvinas įsispyręs basnirčia į klumpes. Perėjęs per aslą, pasiražė, pažiovavo, pažvelgė dar į mažą veidrodėlį, atsėdėjo ant suolo trobos gale, ėmė pypkę krapštinėti ir tabako po kišenės graibytis.

– Kame buvai? – paklausė tėvas.

– Miegojau; kai atsiguliau po pusryčio, lig šiol pūčiau į akį, au! – žiovavo.

– Ar suveizėjai arklius?

– Taigi taigi kaipgis! Man arkliai nerūpi šventą dieną... taigi, tata, pats ką dirbsi nesuveizėjęs?

– Bene kur nupuls arkliai, – pamojo tėvas su ranka, – o dubos pečių bene užkišai?

– Taigi taigi kaipgis, vis mat man! Ogi pats kame buvai ligi šiol neužkišęs?

– Ne bėda, išdžius rugiai rytojui, – mostelėjo tėvas.

– Garbė Dievui, ir tas iškirmėjęs bent sykį! – stebėjosi motina įėjusi. – Žmonės po visam kada jau parėjo, o tu dar be pietų; per tą savo miegą gausi ir išalkti.

– Taigi taigi kaipgis, stebėkis, nematei pažadinti!

– Kaip jau gali tave prižadinti? Ar aš nešaukiau, bet įsikirmės kaip paršas – nors patriūbočių prie ausų statyk, nė tas dar neprikeltų laiku. Kaip sluogtis, bjaurybė! Ir akys užgriuvo; į amžiną tinginį pavirtai, pasileidęs ant miego, ar tai pridera tokiam jaunam? Būtumei verčiau į bažnyčią nuėjęs, arba po visam kur į uogas, kaip svieto vaikiukai antai linksminasi, o tu rūgsti kaip kisielius.

– Taigi taigi kaipgis! negirdėjau dar aš tavo pamokslo? – atšovė sūnelis.

– Gerai vaikas ir sako, – juokėsi tėvas: – ne pamokslus tauzyk, tik pietus duokš greičiau.

Jonukas paslinko už stalo; paėmęs duonos kepalą iš kertės nuo suolo, atsiriekė porą storiausių riekių; motina įnešė rūgusio pieno bliūdą kaip ežerą, įvertė saują stambios druskos. Sūnus žvalgėsi šaukšto. Žiūrėjo stalčių, ant lango, ant žemės; pamatęs po suolu, pakėlė, nubraukęs žemes su pirštais, įdėjo į bliūdą. Kąsdamas duoną dideliais kąsniais, išrūgotą pieną ėmė srėbti, net didžiosios jo ausys linkčiojo. Tėvas, pypkę rūkydamas, vėlėk prašneko:

– Jonuk, ar tu vesk, ar ko!.. Pasiieškok turtingos mergos, be neapsimokėsiu skolų, negali nė atsikratyti tais velniais skolininkais.

– Taigi taigi kaipgis! Kas apsiskolijo, o aš turiu mokėtis, o dar parodyk, prie kurios mergos pritvinko tų pinigų?

– Tik sukis vikriai, o aš tau pasakysiu, kame gausi: pirškis pas Driežo dukterį, pamatysi, kiek šimtu tau paklos.

– Taigi taigi kaippgis. Pats galėtumei imti Katrę, tokia juoda, ir akys kaip vabolės, o prie to dar ir sena, už mane šmotą vyresnė.

Išgirdusi motina Jonuko kalbą, labai prasidžiugo.

– Mat ar ne mano viršus? Sakiau, jog ne Jonukui Katrė, kaip žydelka ar čigonė, kaip biesas žino kas. Paseno, o nenutekėjo, tai jau žinok, jog nėra dora; neimk, nereikia tokios! ar doresnių mergų nėra sviete?

– Jonuk, tu neklausyk motinos, ji meluoja, papratusi niekus tauzyti! Klausyk tik manęs, kaip aš liepsiu, taip turi daryti, o jei ne – išginsiu abudu su motina: žemę išduosiu, kol skolas apsimokėsiu, o judu eikite sau, kur jums patinka.

– Taigi taigi kaippgis! Pats galėsi eiti, kirsdamas šunims per blakstienas, o aš žemės neišsižadėsiu...

Berods, tu rendą paėmęs pataikintumei prasprogti, o skola skola paliktų. Neleisiu žemės užduoti, kad tu nesulauktumei! Mat vienas nori viską apžergti, kur mano viso amžiaus sveikata padėta. Užduok, jei nori, pabandyk, o aš nieko svetimo neįleisiu į savo butą.

– Mauči! – sušuko tėvas. – Kaip matai, gauni į snukį! Didelė čia ponja prisakinėti... o kiaulių šerti! Kaip aš noriu, taip turi būti. Atsigręžęs į sūnų, tęsė toliau:

– Pamylėk Mataušą, veskis pas Driežą ir tikit, netęskitės, o kai paduosite užsakus, anie ateis į ūkvaizius, tada su dalia sutiksime.

– Taigi taigi kaippgis! O kad, sako, Katrė nenori tekėti?

– Kas tas do per nenoras, bene jos bus valia? By tik tėvui tiks, duos dalį ir neveizės noro, varyte nuvarys.

Kaip tėvas liepė, taip ir įvyko. Jonukas su Mataušu atsilankė pas Driežą. Piršlys, Jonuko pamylėtas, šnekėjo ir derėjosi už jį; geras jo liežuvėlis apmetė ir ataudė, o įgirti ar įkalbėti taip mokėjo, jog Driežas tik seilę rijo tik rijo. Jaunasis rąžėsi ir žiovavo, bet netruko sutikti.

Katrė verkė, kaip lietus lijo. Motina tramdė ją geruoju, o tėvas subaudė aštriai: jeigut gerai rengiama ožiuisis ir neklausys, išginsias nuo savęs ir ničnieko neduosias.

Driežas ūkvaiziuose pas Vingį rado apleistus ir apgriuvusius visus pašalius, vienok tiko ir dalies dar pridėjo, kiek buvo piršliui žadėjęs. Sako:

– Žemė gera, pievos kaip avį kirpk, daržai geriausieji, su trobesiais – bepigu, sukibę visi naujus pastatysime. Nuolanka maža, dalies nereiks niekam duoti, niekas karvelės neišves veltui. Katrė pasodinsiu kaip vištelę ant kiaušinių.

Šalininkai – vieni Katrę peikė, kiti Jonuką, arba tėvais baugino, o kiti tik pečius traukė.

Kol užsakai išėjo, per tris savaites Katrė, kur tikėjo, per ašaras sau tako nematė. Jonukas jai dideliai netiko. Motina, nors jos gailėjosi, bet prieštarauti vyrui neturėjo valios, o tėvas nė klausytis nesiklausė; šnekėjo tik apie Jonuko žemę, gerą vietą, įkalbinėjo, jog gyvens gerai, pralobs, pasitaisyti ir jį padėsiąs, o prie vyro pripras; yra sakoma – miegalį pažadinsi, tinginį paraginsi; Jonukas jaunas tebėra, pamils tave ir klausys, kaip liepsi...

Besitaisant, besibrūzdant kaip ratas išrietėjo tos kelios savaitės. Katrė jau po šliūbo parvažiavo su vyru pas tėvus, į jo namus. Parniukė atsilikęs kraitvežys, nes jo vežimas taip buvo sunkus, net apsiputoję arkliai vos tik pavilko. Dvi šėpos, dvi skrynios, kaip tik akmenų, ritinių prikrautos, o tų ryšių, patalynių, drabužių be galo! Nešė vestuvinkai iš vežimo, vilko į sukrypusią, sulūžusiomis durimis klėtį.

Kieme taškėsi, braidė ligi kelių po purvyną. Katrei kailis kratėsi, bet galvoje greit sumojo, jog čia reikia nustumdyti pakalniui mėšlus į laidarį, porą vežimų žvyro papilti, takus akmenėliais išdėlioti, ir bus mažne kaip pas tėtušį, tik tvoros sulūžėjusios be galo.

Vedėsi vyras Katrę į vidų, tėvai su vestuvinkais ir muzikantais išėjo į prieangį marčios pasitikti.

Katrė puolė tėvams po kojų, bučiavo rankas, paskui davė katram po ilgą stuomenį plonitelės drobės. Motina susodino jaunuosius užstalėje, padėjo vaises ir ragino gerti; žiūrėdama į juos, džiaugėsi ir stebėjosi:

– Kas galėjo tikėtis, jog Katrelė paliks mano marti! Kai mano Jonuką vežė krikštyti, ji vartus atkėlė, jau prakutusi buvo piemenėlė. Ką padarysi, turbūt tokia Dievo valia. Apdovanojai, dėkui, mus gausiai; drobelė taip plona, čia audėjo austa, pažįstu tikrai.

Katrė prarijo pirmą gurkšnį vaišių, užtaisytų kaip karčiaisiais pipirais žodžiais naujosios motinos.

Tėvas girtitelys, nosim pamėlynavusia, šurmuliavo po aslą, tankiai, kumščius sugniauždamas, išparpusiu balsu švarkštė: „Kaip aš liepsiu, taip turi būti!“ Paskui, užslinkęs už stalo iš antros pusės, prisisėdo prie marčios. Užsirūkęs smirdančią pypkę, prisilindęs artiteliai marmėjo:

– Mano žemė aukso, mano gyvenimas visu kuo pertekęs; kaip inkstas taukuose vartysies, būsi paėdusi, tik manęs klausyk. Maža pasogėlė tavo, menka dalelė! Jonukas būtų ir daugiau gavęs kitur, nes tai vyras ir iš stuomens, ir iš liemens, kaip iš pieno plaukęs! Kiek jam tave peikė, nieko nepadėjo, turbūt tau tokia gera laimė žadėta. Ant to apmaudo išgerkim arielkos!

Čia, prisipylęs stiklėlį – sveika!

Per smarvę nuo pypkės, degtinės dvokimą Katrė niekur nebesitvėrė. Atsigrėžė ant vyro, tas su atkritusia lūpa, išdrikusiomis seilėmis iš tiesų besnaudžiąs! Katrei šiurpis perėjo per kailį, nusiminė, pamačiusi, kokius draugininkus įgijo ligi grabo lentos. Pažino aiškiai, jog vieną tikrą tētušį ir vičvienaitę mylimąją matušėlę teturėjo savo, kurie, nors mylėdami, bet be malonės atidavė ją į tokias atžūlias rankas. Greitai sumojo sau galvoj, jog naujųjų tėvų nepravardžiuos tėtušiais, bet lenkiškai vadins Papunėlis, Mamunėlė.

Ilgai dar kalino užstalėje jaunuosius. Katrė net apsvaigo nuo dūmų ir tvaiko, o priveikta skaudžiomis motinos užgaulėmis, tėvo žebelkavimu, šalininkų mandagiais žodžiais, iškliuvusi nuo nepriprastų vaišių, vos ne vos tamsoj nusigabeno ligi savo patalynės. Krito skersai lovos, sprogstančią skausmu ir karščiu galvą įkniausė į priegalvį, kuris po menkos valandos sudrėko nuo sraunių jos ašarų, Tolei verkė, kol miegas nuramino pavargusią galvelę.

Neilgai tesiilsėjo, nes vėjo girgždinamos durys neleido miegoti. Atsibudo net sustingusi ir drebanti nuo šalčio. Nespėriai teatsikluinėjo, kame nakvojanti. Apsičiupinėdama nepriprastoje vietoje, vos tik pataikino uždaryti duris, sugreibusį kažin kokį apklotą, susirangiusi lovoje, kiūtojo ligi aušros. Miegai iš galvos išsiblaškę, akyse mirguliavo visoki paveikslai, vakarykščiai regėti; galvoje lindo įvairios kalbos, naujai girdėtos. Prasiblaiviusi perkratė galvoje visus vakarykščius atsitikimus, atsiminė jau atskirta nuo tėvų, su jų palaiminimu atiduota kitai giminei, kunigo privinčiavota* vyrui ligi grabo lentos...

Atsidūsėjo, persižegnojo, akis pratrynė.

– Be nesapnuoju! O Jėzau, motinėle švenčiausia! Tikra teisybė... bet kur jis? Tai pirmą naktis po šliūbo... jo nėra. Čia gaidžiai gieda, jau nebetoli aušra, netrukus muzikantai gali ateiti prikelti. Kaip čia bus? Lova nepataisyta, jaunasis pasislėpė, jaunoji iš vakarykščios nenusitaisiusi; turbūt buvo girta... turbūt ir kiti dar tebegeria, tebešoka... Bet tylu, nieko negirdėti... Ką ta mano matušėlė beveikia? Pirmą naktelę nakvoju svetur... Dabar jau vadinsis mano namais. Kaip čia reiks priprasti? Ką čia reiks veikti?

Taip mąstė Katrė. Tankiai karštos ašaros smerkėsi į akis, bet, varu jas nurijusi, mąstė sau, jog verkimas nebepadės nieko, reikia nužemintai, kantriai ir tvirtai pasistiprinti prieš naujosios giminės persekiojimus. Jautė tą aiškiai: jautėsi dabar niekieno neturinti širdies sau palankios, jautė, jog visi skersomis į ją žiūri, kiekvieną jos žingsnį ir žodį skaudžiai kratinėja.

Bešvintant aušrai, pašoko Katrė, apvalė savo kraitį, pataisė lovą, apsigerbė drabužius; privėrusi klėties duris,ėjo į vidų.

Niekur nė gyvos dvasios nematyti, nė čiūkšt: pats įmygis vestuvinių. Užtat gyvuliai, visą valią gavę, šnerkštė po kertes. Veršiai, avys po kiemą pliauškė; kiaulės prieangyje indus, katilus barškino,

* Privinčiavota – apvedinta, sutuokta. (Red.)

žvygindamos visas pamazgas išlaistė. Trobos durys iškeltos ir pastatytos kitame pasienyje; turbūt padaužos vestuvinininkai tyčiomis tai padarė, norėdami senius sušaldyti. Troboje tėvas, įkypai lovos pavirtęs, knarkė, o šuo greta kaulą graužė; nebeatsiriedamas nuo paršelių, įsikėlė į lovą. Motina, kojas pakišusi po krosnim, galvą ant židinio tarpangyje pasigūmursi dėvimuosius kailiniukus, pelenuose skaniai kaip pūkuose miegojo. Paršeliai, susiglaudę apie apgriuvusį židinį, kriūkinosi, prašydami šeimnininkės pusryčio, bet ši nieko nejuto. Gaidys, pašokęs ant stalo, kutnojo vištas prie trupinių; šios mušėsi su katėmis apie išvartytus pieninuotus puodelius. Žąselės nedrąsios prie slenksčio gagėjo, galveles kraipydamos, spoksojo į muzikantus, išsitiesusius ant suolų. Kada tie knarkdami suinzgė, žąselės baidydamosi šnypštė. Asloj mažne kaip jei kieme, purvynas, o prieangyje – ko besakyti, nė išbristi nebegali.

Pamačius tokią tvarką, Katrei šiurpis perėjo per kailį, net plaukai ant galvos sučiuško. Vienok nenuleido rankų: išvarinėjo visus gyvulius, įstatė šiaip taip duris, užkamšė skarmalais išdaužytus stiklus, kad taip vėjas nepūstų, atrinko indus, sustatinėjo į kertes; sugreibusi šluotražį, šiupelį, užniko valytis, kaip beįmanydama aslą sausinti. Žvilgterėjo nejučiomis į lubas – viena lite voratinkliai! Neiškentusi perbraukė porą brūkių per balkį su šluota. Pabudo motina. Pakėlus galvą, pusmirkomis žvalgydamos, prašneko:

– Na, padėk Dieve! Nauja gospadinė atsirado!.. Ar seną paprotį varai? Šlavinėtis?! Čia to nereikia. Jei purvų nebraidysi, duonos neėsi. Pagaliau šiandien, ar tai gražu pirm keltuvių pašokti?! Turbūt muzikantams stuomens neturi. Mat, vyrą vieną palikusi, parkūrei valytis!.. Kas čia tavęs prašė?

Taip motinos pasveikinta, Katrė liūdnai nusišypsojo.

– Dovanok, mamunėle, už mano atsikėlimą netikru laiku, – tarė, – bet aš nekalta, be galo sušalau, nebenugulėjau,ėjau ieškoti šilimos ir vyro... nežinau, kur jisai dingo, o žiūriu, jog ir troboje jo nėra. Šilimos taip pat neradau, duris iškeltas radau, visur šalta, šlapia, vėjas... Ir tamstos taip pat vargiai miegojot, be kokio pailsio, kaip ir aš. Dabar noriu apsisvalyti maždaug; pasikursime pečių ir apsišildysime visi.

– Kas gi kaltas?! – murmėjo motina. – Vakar vakarą išlėkei viena gulti, o tas miegalius kur norint pavirtęs užkirmėjo. Nebarstyk tų smilčių taip storai: dulkės be galo, kai pradės šokti.

– Ar iš purvyno dulkės? – juokėsi Katrė. – Verčiau, mama, sakyk, jog purvą didesnį išmins.

– Ginčytis mat moki! – prašneko tėvas, ropšdamas iš lovos, – pirmą rytą nori mus paneigti. Kaip ligi šiol, taip ir toliau mokės motina gospadinauti ir be tokios ponios!

Katrė nemitusi spūdino laukan. Priešininkėje išgirdo miegančių knarkimą. Pralenkusi duris net nustebo: jos vyras bemiegęs kaip sluogtis lovoje, kaip kiaulių kinyje, greta su piemeniu, kuris, Jono spaudžiamas prie sienos, spyrėsi atgal naginėtomis, purvinomis ligi kelių kojomis. Subjaurojo, supurvino visą šoną jo šliūbinių drabužių, Katrės pasiūdintų iš gražaus ir brangaus čerkaso, jos pačios darbo. Suskudo jos širdis: ne tiek drabužių gailėjosi, kiek iš apmaudo, jog niekaip negali vyro prižadinti. Šaukia, judina, glamžuoja, kuone verkdama, o jis miega, knarkia kaip dvėsdamas.

Išgirdo motina Katrės balsą, įpuolė į priešininkę, užmetė akį, jau viską permanė.

– Tokia vikri stateisi, – tarė į marčią, – o žlėmbi dėl niekų! Nesumanai, ką padaryti. O taip!

Ir, pagrobusi už čiupros piemenuką, kaip sviedė iš lovos į aslą, šaukdama:

– Tu, rupūžoke, nusiauok kojas kitą sykį guldamas! O Jonuko nedraskyk pristojusi, – vėl kreipėsi į Katrę: – kai pramigs, ir atsikels... Ne dabar laikas tau lementuoti*, vakare buvo neužsisklęsti klėtyje.

Persigando Katrė, matydama tokį nemielaširdingą motinos apsiėjimą. Nė galo jos kalbos nebegirdėjo: taip jai pagailo to piemenėlio, verkiančio iš skausmo ir drebančio iš išgąščio.

Motina tuo tarpu užsiundė muzikantus. Tie, susigriovę su muzikomis, ėmė maršus jaunųjų keltuvėms griežti. Nors trankiai ir garsiai rėžė, vienok Jono niekaip neprižadino: jisai, rodės, norįs tik pritarti savo knarkimu.

Katrė atnešė stuomenis muzikantams, patiesė savo staltieses ant stalų. Kilo iš šiaudų vestuvinininkai, rinkosi kaimynai, juokėsi, tyčiojosi iš kits kito nakvynės.

* Lementuoti – raudoti, aimanuoti. (Red.)

Katrė apkrovė stalus savo parvežtais pyragais, varškėmis, apstatė buteliais, ragino svečius ir tėvus. Tėvas, išvydęs degtinę, nėra nesiragino. Motina spyrsi dar kaip ožka, bet, išmaukusi porą stiklelių, labai įplepo, kiekvienam atskirai pasakojo tą patį: kaip marti vakar vakarą, pasislėpusi nuo vyro, išlėkusi gulti, užsisklendusi klėtyje, nieko nebeįsileidusi... Jonukas, vargšas, baldėsis, braižėsis apie duris, niekaip neįsiprašęs prie jos gulti. Iš to apmaudo ir dabar gryčioje tebemiegąs. Bobos juokėsi, klegėjo, dievagojosi; kitos šypsojo tikrai, kitos galvas tik kinknojo, bet nė viena žodelio neužtarė už Katrę.

Beviešint bešokant neprailgo laikas. Nesitikėtai dar atžvangėjo atbraškėjo jaunosios pasekėjai: broliai, gentys ir svočia su vyru. Prasadžiugo Katrė, sulaukusi savųjų. Susodino, vaišino kuo beišgalėdama. Tėvas, gerai jau užmaukęs, šūkavo, sklaidėsi, girdamas savo žemę – aukso obuolį, savo sūnų – vyrą iš stuomens ir iš liemens, gailinosi pliką marčią, nevertą jo sūnaus, tegavęs. Svočios vyras, taip pat jau įkaitęs, ginčijosi ir gynė savo pusę, tyčiojosi iš jo pamatų, pro kuriuos šunys lando, iš stogų dangumi dengtų, iš rūmo be langų, be durų. Iš pradžios juokais, paskui ir iš tiesų išsibarė, špygomis išsibadė, kuo tik ligi peštynių nepriėjo. Tėvas, kumščiais mušdamas į stalą, rėkavo:

– Mano dvaras, mano geras, o nekviestiems svečiams nėra vietos! Kam nepatinka – laukan! Kaip aš liepsiu, taip ir bus!

Per zvaidą* sumišo visos vestuvės, kiekvienas tik žvalgėsi, kaip išsprukti namo. Anos pusės vestuvininkai išbrudėjo atgal, taip pat ir kaimynai po kits kito spūdino laukan. Motina, girčiu apsimitusi, susirangė lovoje, būsis nieko neįjuntanti. Katrė išsigandusi drebėjo kertėje. Tėvas įniršęs nė juste nepajuto, kaip svečių maža beliko. Ėmė prie visų kabinėtis: prie muzikantų, marčios, prie motinos, žadėdamas visus išperti. Jų laimei, atsiropštė Jonas iš miego, išgirdęs tėvą berėkaujant po trobą. Jau duris beverdamas, sušuko:

– Taigi taigi kaippgis, to dar betrūko... niekas dar čia negirdėjo tavo gerklės! Nežinai gultis prisiproges, ne triukšmą kelti!

– Je je, kaip tau, kad niekas daugiau nerūpi, tik gulėti ir kirmėti per dienas naktis! – lengvesniu jau balsu ginčijosi tėvas. – Tau berods niekas nerūpi už mano galvos... išsimiegojęs, duonos išsiėdęs, užsimanei vesti. Dar tokią plikę parvedei už poniją ant mano žemės. Nesitikėk, nei duosiu ant jūsų valios, bet kaip aš liepsiu, taip turi būti! – ir vėl smarkiai trenkė su koja į purvyną.

– Taigi taigi kaippgis! kas čia tavęs bijo? Bene aš užsimaniau vesti? Varu Katrę man pats užkorei, nes pinigų tau baisiai prireikė, nebeapsikopei skolomis. Bepigu dabar tau gudrauti, kad jau atsikratei per mane žydais!

– Bene man pinigų reikėjo? Juk tu dėl savęs žemę išpirkai!.. Užtai, vaike, dabar mokykis gyventi! Sek mano pėdomis, jei nori gyventi: valdyk bobas, nesiduok už nosies vedžiojamas.

Katrės brolis, kuris dar čia tebešurmuliavo, sušuko asloje:

– Sudievu, tėtuši! Dėkui, jog patyriau, kokis buvo Jono vedimas! O tu, svaini, laikyk pačią kaip reikiant, nes už jos laimę tu atsakysi... paėmei keturis šimtus ir dalį!..

Tai sakydamas, pagrasė dar stirnakoju jam į nosį.

– Taigi taigi kaippgis, man mat nepakelti!

Koksai gyvenimas, toksai ir mirimas, arba kokia pradžia, toks ir galas. Taip ir Driežo Katrei: kokios vestuvės, tokia ir laimė. Tėvams neįtiko niekuo. Ką tik Katrė darė, vis peiktinai; vaikščiojo ar sėdėjo, šnekėjo ar tylėjo, juokėsi ar verkė, darbavosi ar gulėjo – vis negerai ir negerai. Tėvas kitaip jos nevadino, kaip tik – šavalka, plikė, ne tokios Jonas bestovys. Motina, visai meluodama, įdavinėjo marčią vyrams, džiaugėsi, nugrėžusi nuo savęs tėvo keiksmą, nes per jos liežuvį kaltė Katrei kliuvo.

Išaušo jau pavasaris. Po vakarykščio lietaus nušvito visa padangė. Saulelė linksmi šviečia, gaivina ir šildo žemelę, ką tik išsiliuosavusią* iš šalto kietos žiemos kalėjimo; šalčio suspausta, sniego

* Zvaidą – vaidą, barnį. (Red.)

* Išsiliuosavusią – išsilaisvinusią. (Red.)

prislėgta, atitolinta nuo saulės, kentėjo ilgus laikus sustingusi ir apmirusi. Šiandien tarytum juokiasi linksmi, budinama atsigręžusios saulelės, sušilusios jos įkaitoje. Ji visa net garuoja, kvėpuodama iš vidurių paskutinį pašalą. Vėjelis, pranokdamas saulelės spindulius, šiltai pūkšnoja, skubindamas džiovinti purvuotą jos paviršių. Sniegas, kur ne kur dar pasislėpęs, baltuoja patvoryje, bet, pabūgęs šviesos, traukiasi, nyksta, tyžta, šyla ir tirpsta, mainosi į vandenį; pavirtęs vandenių, graužiasi vinguriuotus takelius, tvinsta pakalniui į upelį, iš paskubos net apsiputojęs. Miškas papuro ir papilkavo pumpurais. Paukšteliai, kiekvienas kitokiu balsu, vinguriuoja savo giesmę, garbindami pavasario aušrelę. Sumišę balsai – tetervinų bildesio, vieversėlių vyturiavimo, varlių kurkimo, vabolių bryzgimo – ir pasklidęs ore jų atgarsis padaro nepermanomą ūžesį, be galo meilų širdžiai, malonų ausiai. Vadovas didelio pulkelio, senis žąsinėlis, klykdamas patraukia iš pietų; žino gerai kelią, veda paskui save nemažą būrelį, persiskyrusį į dvi ilgas kartis; nutraukė, nuglegėjo stačiai į šiaurę. Baltos gulbelės šniokštuoja sparnais viršum pušyno, pailsusios iš tolimos kelionės; sunkiai mosuoja sparnais, garsiai tūtuodamos, ieško vietos, kur nusileisti. Kažin kur, toliau už miško, sukrūkė gervės. Ančių – tų begalinės minios užplūdo – kvarkinasi, pleškinasi po pievas, tokiais būriais pakilusios kaip debesiais laksto. Stybrakojis gandras, stypinėdamas po laukus, renka šapus; prisikandęs pilną snapą, kyla į lizdą; ten, užsiversdamas galvą, klekina, sparnais pasisklaidydamas, gyniojasi nuo priešininkų, langojančių aplinkui. Žvirbleliai kanaplesėliai linksmi čiurškauja apie gandralizdį. Ledspira, šokinėdama paprūdėje, linguoja uodegėlę.

Kūtvailiškių sodos rugių laukas kaip žalia gelumbe apsidengė. Po sodą taip pat, kas gyvas galįs, juda, plasta, kiekvienas ypatingai reiškia džiaugsmą, sulaukęs linksmo pavasario. Margi balandėliai, būriais pasilangodami, nuo stogo ligi stogo skrajoja. Raudonas gaidys, išsivedęs vištų būrį ant skiedryno, pasikraipydamas rožėtą skiauterę, garsiai gieda. Širvas žąsinėlis kiūto ant vienos kojos netoli prieangio, galvelę pakreipęs klausosi, be necypčioja žąseliai ląstoje. Rainas katinas, pašokęs ant malkos, šerį papūtęs, uodegą pastatė prieš rudį, o tas, lakstydamas aplinkui cypdamas, pasikaukdamas loja.

Vaikų visus būrius ant pamato išperėjo saulelė: sustyrę, susimurinę gniaužia drėgnas smilteles. Didesnieji jau basi, raudonomis nosimis ir kojomis, po gatvę važinėja ratukus. Džiaugdamos kits kitam plepa:

– Mamaite daug daug kiaušinių rytoj dažys, visą puodą su kaupu!.. O jūsų ar daug vištos pridėjo? Mušime per Velykas.

– Įj mūsų dažys jaudonai, as nemusu, jitinėsu.

– O aš tavo takšt, ir sudaužau.

– As mamaitei pasakysu, – čirpė kuo neverkdamas.

Vyrai ant skiedryno, nors kepurės dar žieminės ir pirštinės lopuotės, bet, kailinius ant tvoros pasimetę, vienmarškiniai mietus tašė. Kitas, kumelę įsispraudęs į žambrij, bandė daržą paarėti. Mergikės, vandens kibirą pasistačiusios, jau tykojo perlieti artoją, kad jo kumelė būtų riebesnė. Kitur šeiminkas grėbstinėjo, valėsi kiemelį ir apie laidarį; parėjus iš lauko avims, skaitė ėrelius, rodydamas pirštą pagal nosį pasikėlęs. Kitame kampe, prie krūvos rąstų ir užtiestos statyti jaujos, būrys vyrų strūliavo, baidėsi. Kaži koks žilius parsuondė būrį kiaulių iš rugių; botagu nešinas, priėjęs prie vyrų, užniko bartis:

– A jūs pašėlę esat – taip apleisti kiaulėmis rugius! Turbūt velnias apstojo; juk tai pavasaris! Visame sviete nėra tokio pasileidimo kaip prie mūsų. Kad Dievas ir duoda, o mes patys metame duoną nuo savęs... Aš pasakysiu: kad nežiūrėsite kiaulių, atminkit, nepūpkit, kad nebepareis kuri, arba uždarysiu parvarę, kieno bus, ir neduosiu be rublio; matyti, jog su jumis negali geruoju kaip su biesais. Į rugius nuėjus, Jėzus Marija reikia šaukti – tiek iškados* daro!

– Dėkui, dėkui, dėdele, bent vienas apibark. Teisybė, didelis mūsų visų apsileidimas – taip neveizėti.

– Tik gaila, neturiu šunų, ne vieną kiaulę velnias atimtų. Kitas, kurio kiaulė buvo parvartytame

* Iškados – nuostolio, žalos. (Red.)

būryje, tiek besako:

– Ir tavo paties deglę mačiau vakar rugiuose.

– Veizėkite, pieškite ir mane, skrembkite**, – šokosi senis, – ar velnias jūsų neleidžia! Reikia visiems dabotis***, nes paliksime be duonos.

Taip vyrai po laukus brūzdė, o bobos po vidų. Vienur valėsi, dulkinosi, lubas plovė, sienas šveitė, patalynes valkstė, kitur pyragus minkė arba jau iškeptus dėliojo. Kita miltų geldą nešėsi iš klėties į trobą; visur taisėsi, mėsas plovė, taisė kepti; varškes dirbo, kastinį suko, lašinius pjaustė, o visoje sodoje, kiekviename bute, kaminas rūko dūmais, net gatve einant jutosi įvairūs kvapai. Mergos, šeiminių siuntinėjamos, tekinos lakstė, skubėjo darbuotis šį vakarą, kad rytojui mažiau beliktų darbo, anksčiau galėtų išeiti į Velykas.

Kitai šeimininkei nevyko vargšei: nekilo pyragai, puodeliu nešina lakstė po sodą, ieškodama mielių; viename ir kitame kieme klausinėjo – vis neturinčios.

– Reikia lėkti prie galinės, – jie gavėnioje alų darė, be negausiu.

Radusi Jurgienę sviestą beplaunant, apsikabinusi prašė:

– Jurgienėle, balandėle, duokš mielių nors lašelį... miltus tokius brangius nupirko. Tėvas išgins mane į pipirų žemę, kai sukris pyragai.

– Taip mažai teturiu, visos nešė, nešė! Ko neužėjai pas Vingienę? Katrė nuo motinos, andai mačiau, parsinešė visą butelį, jų liks.

– Buvau, širdele... kad ten įpuoliau į tokį triukšmą, tai bėda!

– Jau turbūt ant Katrės sukilo?

– Visi besirieją kaip šunys... Ir Katrė gerą beturinti liežuvėlį, taip kertasi, kad bėda!

– A, matai tiktai, prabils, nebeiškentės!

– Na, kad ten negali. Gana kentėjo ir norėjo Katrė būti mažesnė. Juk aš ten rytas vakaras, žinau viską. Jau kaip ji pradžioje, tuo pradėjimu, lenkė tėvus: visada prilėgniai****, maloniai slaugys, šokinės, įmanė ant rankų nešioti... Nieko nepadėjo: kaip laido dantis ant jos, taip laido. Prisiklausė visko, užteko. Dabar jau atsibodo, ėmė kirstis kaip kirvis su akmeniu... Dantinga ir Katrė!

– Dveigys treigį užėjo, atata! Gerai Vingiams, gerai! Kiek ji mane veikė, liežuvį laidė, kai mes provojomės su tėvų nabaštikais, o pats ir į sviestus ėjo tėvams... Gerai, kad bent marti jiems kaktą perskeltų! Ar girdi, tu pamokyk.

– Klausykis, nabagute! juk per mane Katrė ir pakilo rietis. Aš prikursčiau... Pirmą ta motina duos, duos pamokslus, tėvas nuo savęs keiks, pyškins... O ir Katrė, matyti, atkakli: būdavo rėks, rėks, piktumu nesitverdama, bet nesibars. Sakau: argi tu liežuvio neturi? Tokią dalį parsinešei, gyvenimą kaip jei išpirkai, ir tu leisiesi taip joti sau sprandu? Na, kad užniko kirstis, nė žodžio nebenutyli... Pašėlęs ir Katrės liežuvis, kad bėda!

– Na, o vyras ką besako?

– Bene dar tą mulkį gali vyru vadinti? Jis ne vyras, bet stuobrys išpuvęs, be galvos ir be širdies. Kiek ta Katrė vargsta su juo... bučiuos ir myluos, šnekins, malonėsis, glamžuos, norėtų pabudinti, norėtų žmogumi atversti, nieko negali. Jisai: „taigi taigi kaipgis!“, ir gana, o tinginys, kad bėda. Su tėvais tik moka rietis.

– Taip ir gerai, sukibs abudu išvien į tėvus.

– Kad bent dar nekibtų tas veršis. Jam pati nerūpi, žiūri tik, kaip atsirietai nuo darbo, jei kuomet pradeda tėvas ūdyti. O Katrė, tai pašėlusi darbininkė, išžirga eina, sesele, darbas jai tirpte tirpsta rankose. Nors ir senė Vingienė nesugriuvusi, bet marčiai nė gerti neatneša dirbant. Žiūrėk, kaip ji pašalius apvalė; ta pati trobapalaikė kaip ne tokia paliko. Būdavo negalės nosies įkišti, dabar bent sausa, švari kaip žmonių. Užtai juo didžiau motina ir šėlsta, kad jos mėšlus apkopia... Ka ka ka! – juokėsi abidvi.

– Ar daug sviesto susisukai per gavėnią?

** Skrembkite – peikite, barkite. (Red.)

*** Dabotis – žiūrėtis. (Red.)

**** Prilėgniai – švelniai, gerai, palankiai. (Red.)

– Nedaug! Kas tos mano karvės pirmdėlėlės, žiemmilžėlės... Pašaras prastas, nieko pieno neduoda.
– Šit ir mano visas, galbūt poros gorčių... Įsiplepėjau, o mano pečius bevėsta. Dėkui už mieles, sudiev!

Vingių kiemelyje purvynai truputį apsuse, takelis į klėtį ir po slenksčiu išbarstytas geltonomis smiltelėmis; dar krepšiai smiltinuoti ir naščiai tebeniūkso pamesti patvoryje. Trobos stogas storai apkerpėjęs, kur ne kur tarpais stypso stiebai žolių, vasarą žaliavusių ant stogo, kerpės kėkso kukuliais kaip duonos kepalais. Visas stogo paviršius rodėsi kaip kęsynė skynimuose. Stogas per vidurį giliai įlinkęs kaip kumelės nugara; viduryje iškišta lentų gerklė, kamino pavidalo, kitą kartą dūmus vėmusi, dabar visai nukrypusi į vieną pusę; rodėsi, lyg kad troba galvą kraipo, stebėdamosi niekadoms nemačiusi išbarstyto kiemelio. Sienos sulinkusios ir susmegusios, nebevaliojančios atsitiesti po stogo kiminų sunkuma. Pastogės kertė ties priešininke, visai jau į žemę atsirėmusi, rodėsi, turinti atspyrusi trobos galą, kad langeliai neįsikniaustų į žemę. Stakta išsiviepusi įkypai, per tai durys vis praviros stovėjo. Prieangio viduryje aukštai sugrįstos luobinės užlos, aprūkusios spindinčiomis suodimis, po tom du vąšai pakabinti, apačioje sušlavinėti į krūvelę pelenai ir užkopta ugnelė. Indai surikiuoti į kertes; asla truputį pasausinta. Troba taip pat apvalyta: lova pataisyta, langai neseniai nuplauti, dar drėgni stiklai, kur išsproginėję, užspraudyti šakaliais ir keliomis rūtų šakelėmis apkaišyti; asla sausa, išbarstyta, krosnangio ir židinio griuvėsiai nušluoti. Troba šilta, krosnis berods kūrenta, bet nė koku smarsu neprikvipusi.

Katrė, vienmarškinė, po plaukų, basa prie stalo kočiojo drabužius; įpykusi įniršusi plyšo raudoni, truputį vėjo supūsta, o daugiau iš apmaudo; juodos jos akys spindėjo piktumu, tarytum kibirkštis pažers į šalis; su kočėlais smarkiai švaistėsi.

Tėvas stovėjo asloje, netoli durų, motina prie židinio. Jonas išsitiesęs kniūpsčias pas krosnį ant suoliuko; trumpa jam vietos, todėl kojas ligi kelių pastatęs aukštyn pagal sieną; galva antrame gale nusikišusi ilgiau suoliuko; truputį burną pakėlęs, pypkę žinda.

Katrė drebančiu, bet skambančiu balsu aiškiai prorėksmais barėsi:

– Nė jokių ištaigų neprašau! Nepapratusi kiauliškai ir nenoriu... Prie mano tėvelių šunys ir kiaulės geriau ėda. Grietinė antai – vienos kirmėlės, laikei apsižergusi!.. Kas tą kastinį gali ėsti? Mėsa kaip šikšna... Nė pyrago šmotelio nėra atgavėti! Ar tai ne gėda ir patiems? Įmanytumėte savo draugą atsikusę suėsti! Ubagai geriau pasitaiso Velykoms neko jūs.

Motina turbūt jau pritrūkusi žodžių, tą patį čirkšdama, rankomis mojuodama, atkartojė:

– Pataikūnė! pataikūnė! tinginė! pajuodėlė!..

Tėvas vėl švarkšdamas kriokė:

– Mauči, tuoj gauni į dantis! Kaip aš liepsiu, taip turi būti.

Jonas nusispjaudamas drūtai pritarė:

– Taigi taigi kaipgis! Laidykit gerkles... Kas čia jūsų bijo?

Katrė, skubėdama kočioti, taip smarkiai daužė į stalą, net langų stiklai virpėjo, ir vis nesustodama šaukė:

– Bene mane iš kokio kiaulininko parvedėt?! Ar aš jums siūliaus? Darbo aš nebijau, o jūsų liežuvio nė tiek!.. Man valia dirbti, valia nedirbti; savo šimtais išpirkau gyvenimą, o dabar per jūsų šykštumą kąsnio neturiu... gėda kam ir sakytis. Per kiaurą žiemą kaip kokia vergė viena dirbu, visus gyvulius veiziu, o jūs tik dantis ant manęs pakabinti temokate... Kad jūsų gyvenimas ežeru būtų aptekęs!

Barėsi rėkdama Katrė, o su kočėlais daužė, net stalias tratėjo, užtai ir tėvai, atstu atsitraukę, vaksijosi. Taip kriokė tėvas, net gerklėje jam apkarto, o Katrės užšaukti niekaip negalėjo; spigino ir spigino tėvams visą teisybę. Tėvas perpykęs, dantis tratindamas, lėkė laukan, daužė duris, net sienos sudrebėjo. Motina paskui bėgo čirkšdama:

– Parvesk virus, eik į sodą! Matai, kad nieko nebus, reikia duoti po sletatatorių! reikia pamokyti tokią ponią!

– Tauzyk kaip kvailė! Kam man tų vyrų? Aš ir pats mokėsiu. Būčiau ir dabar nutvėręs iš užpakalio už čiupros, kad ne tie kočėlai jos rankose, susiturėjau tik tą kartą. Žinai gi, ir aš prisivengiau; tokia pikčiurna, pone Dieve sergėk, gali kaktą perskelti! Atsitiks kitą sykį, aš jai parodysiu! Kaip aš liepsiu, taip ir turi būti! – nuėjo, kumščius sugniaužęs, numojavo.

Katrei rankos kojos drebėjo, širdis plakė, kakta karščiau degė. Pasišalinus tėvams, užsikvempusi ant stalo, parymojo, nusišluostė prikyšte akis, atsidūsėjo giliai giliai. Tik atsisukusi žvilgt į vyrą, ir vėl akys pasruvo ašaromis.

Jonas visai užmigęs, pypkė iškritusi iš dantų ir seilės išdrykusios.

– Išsvajotasis tai mano vyras, mano tėvo išskirtasis!.. Tokios tai meilės troško mano širdis!? – kaskart lengviau kočiodama, mąstė Katrė. – Taip tad pildos tėtušelio žodžiai: „Jaunas tebėra, mylės tave ir klausys...“ Bepigu, kad dabar galėčiau parodyti, katras vertesnis meilės, krosnis ar ta žmogysta? Motinėle, mano motinėle, į kokias rankas mane atidavei!? Tėveli mano brangiausias, kuo aš tau taip nusidėjau, kad tu mane į tokį pragarą įstūmei?! Buvo verčiau neužauginti, ligi mažą kur nužudyti!.. Išrėdėt, ištaisėt, o kokiai laimei?! Varsto kaip peiliais mano širdelę, girdo kartybėmis kas dienele! Plyšta širdelė, sprogsta galvelė, nėra kam paguosti, nėra kam priglausti!.. – ašaros kaip pupos rietėjo Katrei per skruostus. – Gėlė mano širdelė, gėlė... prijautė, tik nepasakė, ką reiks išgirsti, kiek reiks nukentėti! Motinėle mano mylimoji, įkalbinėjai man nuo širdies: tėvus lenkti, klausyti, rūščiu žodeliu neužgauti, vyrą mylėti! Prižadėjau, o kaip pildau? Dievulaičiau, kad negaliu, niekaip negaliu, nebeužtenka kantrybės! Kuo aš pavirtau?! Pasibaisėtų manim ir užkulniškiai. Ne mano kaltė, ne mano, jie patys prisuokė mane prie to... Ką čia reiks veikti, kaip čia reiks tverti! Pusė metelių dar teišėjo, o, rodos, jau amžiai!..

– Ko jūs nesikeliate! Ar velnias jus apstojo taip ilgai kirmėti? – šaukė tėvas, eidamas per kiemą, bet apsiriko: Katrė baigė jau pusrytį virti ir kitą apyvoką buvo jau apėjusi. Jonas, tiesa, dar tebedrybsojo klėtyje. Motina troboje kentėjo susirangius lovoje. Tėvas, įėjęs į trobą, barėsi:

– Aš, per naktį arklius ganęs, jau parėjau, o jūs ligi pusryčio kirmėjat! Ko nežadinate Jono? Ta šavalka besivalkiojanti, o tas turbūt tebedrybso!

– Sunku mat jai pažadinti, – rūgojo motina, – man taip galva gelia! Ji pati prisiropštė, o Jono nežadina tyčia, nori pasirodyti viena darbininkė. Iš to smarkumo, kažin, ir pusrytį ar išvirė. Jonas neėdęs negali niekur eiti!

– Kai aš jus imsiu perti visus nuo karšto, tai skliundžiomis eisite... Visas svietas kruta, Jonas mat neėdęs negali eiti!

– Šauk, šauk, susimildamas! Lygu nematai, kas destis? Pirma vaikas buvo kaip žiburys, o dabar koks?! Napatinkamą pačią gavo ir nenori darbuotis; pagaliau vienam visi darbai, nė jo sveikata nevalioja.

– Tik maždaug reikia krutėti. Žiūrėk, visiteli po ventas nuo aušros pjauna, o mūsų niekas nesirūpina.

– Taigi taigi kaipgis! – sušuko Jonas, žengdamas į trobą.

Tėvas nutilo. Jonas, krapštinėdamas mieguostas akis, bambėjo:

– Gerklę laidyti težinai, o dirbti man vienam reikia! Vakar išėjau apie vakarą pjauti ir nulaužiau dalgį; šiandien reikia važiuoti į turgų naujo pirkti.

– Važiuosime abudu! – prasidžiugo tėvas. – Nusipirksim dalgį, dar be negausim kokį pjovėją pasisamdyti; vienas, žinoma, nevaliosi nupjauti.

Vyrams bešnekant, Katrė įnešė praustis ir taisėsi pilti pusrytį. Girdėdama vyrų kalbą, neiškentė neatsiliepusi:

– Ar jau kito dalgio nebėra visame bute? Tėvelis nuvažiavęs ir vienas viską nupirks, o Jonas tepjauna, aš iš vandens trauksiu. Atminkite, jog pasiliksime su pievomis, kaip ir su kiekvienu darbu; negana nesikeliate laiku, dar mat reikia abiem gaišti šiokią dieną, kur visas svietas kruta iš paskutinės,

o jūs po turgų valkiositės!

– Tau nerūpi... kaip aš liepsiu, taip turi būti!

– Taigi taigi kaippgis, laidyk čia gerklę!

– Anokia tu čia ne darbininkė – liežuvui tik laidyti.

Visi kartu sušuko ant Katrės. Ta tenkinosi, išsprukusi pro duris.

Po pusryčių vyrai, įsispyrę į batus, kinkėsi arklius, taisė vežimą. Motina, krūpštinėdama aplinkui, tarė:

– Reikia ir man važiuoti; turiu parduoti kvortą sviesto ir kiaušinių dešimtį.

– Kurgi ne! tokios dar betrūko! – subarė tėvas, – žinai, kaip pas mane? Boboms sėdėti užpečkyje, nesivalkioti kaip kantaplėms paskui vyrus, o parduoti, jei ką turi, mokėsime ir be tavęs. Duokš šen, įdėsiu gerai į vežimą.

Motina dairėsi. Nebenorėtų duoti savo pardavinio, bet tėvas varu glemžė iš klėties puodelį sviesto ir krepšelį kiaušinių. Katrė pamačiusi vėlek atsiliepė:

– Ką gi čia užsimanėt parduoti paskutinį kąsnį! Ką gi beėsime subatomis per šienapjūtę?

– Tau tik viską suėsti terūpi, – šokosi tėvas, – o iš kur kapeiką paimsi? Džiaukis duonos turinti, ne sviesto!

– Jai daugiau niekas nerūpi, kaip tik skanėstai, – pritarė motina.

Jonas nieko nesakė, nes ir jisai velytų verčiau suėsti, neko parduoti. Katrė, priėjusi prie vyro, prašė:

– Jonel, nupirk man nors svarelį muilo; reikia bent išsiskalbti šienapjūtei.

Vėlek kaip dagį visiems pakišo. Tėvas spjaudėsi:

– Tfu, po biesais, tokių dar pramonių betrūko mano gyvenime!

– Giltinių strainiuška! – pridėjo motina, – amžių baigiu be muilų, o dėlto esu paėdusi.

– Taigi taigi kaippgis! Visų ištaigų bereikia...

Išvažiavo. Motinai vėlek sugilo galva, įsirito atgal į lovą. Katrė velėjo drabužius, šutino ir krepšiuose su naščiais nešiojosi prie skalbyklos.

Kūtvailiškių pievos išaina pailga lygme išilgai Ventos. Nuo sodos pusės kalvos ir kelmuoti dirvonai, priešais, antroje pusėje, pušynai žaluoja. Venta po plotmę visaip išsivinguriuoja, skiriasi į šakas, kurios, vingį aprietusios, ir vėl į krūvą susibėga, bet plaukti tiktai per potvynius tepakyla, o vasarą niūkso ant vietos, pabliurusį dumblais ir purvynais, per tai ir pievos šlapios ir smukios, išdžiūsta tiktai pasitaikinus giedrai vasarai. Tankiai per šienapjūtę tyvaliuoja vanduo po žolyną pasruvęs, o jei kartais sodresnis lietus sudrožia, tada Venta beveizint pakyla, išsiliejusi plačiau priduoda vandens šakoms, ir susibūrusios visos per viena pasijudina plaukti. Tuomet nuplukdo, nuneša pradalgės, kupsčius ir kūgius, o stačioji žolė, aptvinusi ligi viršūnių, lenkiama sraunumo vandens, susikloja gulsčia ligi pat žemės. Tuomet šienaujantiems padaro nemaža šoros. Užtai nusekus pavasario potvyniams, stojus giedrai, atstu pirma šv. Jono subruzdą jau sodiškai po ventas valiuoti.

Rytmetį, saulelei apšvietus pirmais spinduliais pušyno viršūnes, apibėrus žeme spindinčiais rasos burbulėliais, sukilus paukšteliams čiulbėti, sustoję vyrai į būrelį garsiai suvaliavo. Dainos atgarsis atsimušė pušyne: antroje pusėje ligi sodos skleidėsi vėl malonus garsas. Tas būrelis dar nepabaigęs tęsti, kitame režyje vėl užniko užti. Kitur dalgius skambino ir klepnojo. Tokio užesio balsas kilo nuo žemės, kartu su balta migla sklido ore, mišo su vieversėlio giesme, nuūžė, nusiskambėjo toli toli padangėse.

Margoji gegelė papušynėje linksmai kukavo ir sukvakėjo. Ventos gelmėje, duburkyje, pliauštelėjo lydeka. Su pusryčiais pasirodė mergaitės, pasirengusios į darbą. Šeimininkai su arkliais ir vežimais danginosi į pievas; vežiojo žabarus kamšoms, kur negalėjo įbristi; vežėsi iš namų lentas, visokias duris tiltams ir lieptams; per griovius dėlėjo, taisė takus šienui išvilkti. Pjovėjai sušilę suplukę, vienmarškiniai, pasiraite, nusitvėrę į glėbį dalgiakotį, susilenkę brido išilgai režio, koja už kojos, neaplenkdami sausumos nei pelkės. Kaip įniršę kareiviai arba kokie galvažudžiai kirto su dalgio

ašmenimis, klojo žolelę į pradalgę, suko į šalį kaip kokią juostą tęsė greta, o savo šliūzei skynė platų kelią. Kiekviename režyje du ar trys vyrai, eilėje, po kits kito, kinkavo ir kinkavo, visi pavieniui. Kitas pailsęs sustojo, dalgį pasistatęs, suskambino, sužvangino su pustykle per ašmenis, sučerškino, kepurę atsimaukęs, prakaitą nubraukė, diržą ant pilvo patampė, ir vėl dalgį į glėbį, ir vėl kinkavo.

Žolelė dar pastyrusi kioksojo pradalgėje pasišiaušusi, tarytum nenusimananti atkirsta jau nuo savo kelmo, nėmaž nenuliūdusi.

Mergikės įkandin vyrų šarpavo kaip bitelės erškėtrožėse, nelaukdamos nė žolės pavystant, lėkė į pelkę padėliotomis lentomis, arba kur pakliūk murdėsi, brido pasikaišiusios, dumblais susitaškiosios, basos, kaip antys raudonomis kojomis, nebodamos nieko, stūmė su grėbliu pradalgę pagal žemę, sugreibusios glėbiais dėjo varvantį šieną ant velkių; prispaudė su grėbliu, paskui užmetė virvelę ant pečių, kartelių galus nusitvėrusios, murdėsi, brido smukdamos, klupdamos per purvynus, kol pribrido ligi padėliotų lentų. Prikopusios lieptus pasigavo, kone tekinos lėkė, išilgai vilkdamos šėkų valktį už save didesnį, kaip skruzdėlės. Vilko ant kalvos, vertė į pakūgę džiovinti. Mergos apilsusios, sušilusios skuba šarpuoja; nors kiekviena savo režyje verčia, bet, kita kitai pavydėdamos, grobsto, godėjasi, kiekviena steigiasi, kad tik daugiau suglemžtų.

Vyrai kinkuoja ir slenka į vieną pusę; moteriškos velka, šliaužia priešingai, į antrą pusę; vilnija kaip varpos vėjo linguojamos, maišosi, marguoja žaliosios ventų plotmės, tarytum baltų žąsų prisklidusios. Taškosi po vandenį, murdosi po dumblynus, bėgioja, rodos, banda gyliuojanti. Saulelė kaitina be jokio vėjelio.

Nebetoli jau pietūs, nes bobos su lauknešeliais, persižabojusios krepšeliais, nuo sodos slenka per pušyną į pavenčius. Ankstybesniųjų būrelis, susėdusios pavėsyje, lūkuriavo, kol išbrisi darbininkai, ir tarpe savęs šnekučiavo:

– O tai, žiūrėk, kokį valktį Katrė velka! – rodė viena, – ne tinginė, sesele! Juk čia nevalios jai nėra, o dėlto dirba pašėlusiai, kad bėda!

– Ką gi darys nedirbusi? Kad vyras tinginys, pati turi būti darbininkė – visuomet taip yra.

– Neduok Dieve, į kokį sūrų rašalą įkrito mergelė! Kas žino, kokia širdis bėra jos tėvų... Tokią dalį paklojo, sesele, o vaiką įkišo į tokį vargą, kad bėda!

– Motina, žinoma, gailisi prapuolusios dukrelės; mačiau pašventoryje, kaip Katrė verkdama guodžiojosi. Motina kartu verkė, o tėvas, girdėjau, sako: „Kentėk, duktau, pasigausi, tėvams numirus, žemė gera!“

– Kentėk, kentėk! – juokėsi kita. – Kol saulė patekės, rasa ir akis išės. Tokie dar dikti tėvai; marti dar pirma gali kojas pastatyti, besiplėšydama viena su darbais. Motina iš didelio darbumo, marčią įgavusi, ir rankas susinėrė, pagaliau nebeneša nė pietų: Katrė, ateidama grėbti, turi pati atsinešti...

Kažin kur įniršo pliaukšti, nėję dar ėsti:

– Pone Dieve sergėk, kad šįmet išpijo ventos! Pernai daug buvo sausesnės.

– Visą šieną gaus savim išvilkti, arklių neįves... Atbodus darbas... Kad bent Dievas giedrą patęstų, išvilktas nesupūtų.

Pjovėjai pradėjo žvalgytis į savo šešėlius.

– Kažin kelinta gali būti valanda? – paklausė vienas iš būrio.

– Valandos dar mat bereikią! – juokėsi kitas. – Pilvas pervis geriau laiką nurodo... Antai ir nešėjos atvilnija su pietumis.

Skambino dalgius, šluostėsi prakaitą ir palengva pradėjo po kelis kalvos linkui slinkti. Vienas, brisdamas stačiai, įsmuko ligi juostos, storai susipurvinęs, vos išmaujojo... Kitas, eidamas takišiu, į šaką įpliumpėjo; juokų, klegesio ligi valios. Jaunesnieji užniko mergas velėnomis taškyti, ir tos nepasiduodamos laidėsi priešais; paskui juokaudami, stumdydamosi, mergų valkčius pagrobę arba jas pačias už rankų išlakinę, išklegėjo iš pelkės.

Rinkosi visi į būrelius, ieškojo užūksmio. Nešėjos išsisklaidė su pietumis, kiekviena prie savo šeimos; tie, į ratą susėdę, lauknešius pasistatę viduryje, juokaudami valgė. Nešėjos šalyje sėdėjo.

Pačiame pietų įniršime, tik griaustinis – turrurrrur!! čia pat, rodos, ant galvos. Kaip tik elektra užgavo visitelius, sujudo kaip skruzdėlės, per skruzdyną sukirtus. Kiekvienas nusigandęs žvalgėsi į

debesis. Pamišo ir pietūs: kitas pavalgęs, kitas ne, vieni, pasigrobę grėblius, sausą šieną metė į kupsčius arba krovėsi vežimus. Kiti išlakstė arklių atsivesti. Šienas pjauti niekam neberūpėjo, puolė tik išdžiovintojo gelbėti.

Vingiai taip pat bruzdėjo. Tėvas brizgilais nešinas landė po alksnynus; Katrė vertė į kūgį; Jonas, atsigulęs ant pilvo, baigė iš lauknešės pieną srėbti. Vežimas prikrautas jau stovėjo.

– Skubėk, Joneli! – skraidino Katrė, – reikia apgrėbstyti ir priveržti vežimą; tėvelis netruks arklius suvokti.

– Taigi taigi kaip, vis į mane žiūrit... Taigi lipk ant vežimo!

Katrė pasistatė šalia vežimo kartį, įsikibusi šoko ant tekinio, paskui ant vežėčios ir užsirito ant viršaus šieno. Atsistojusi šaukė:

– Ko bestovi? Grėbstyk, duokš kartį, skubėk, debesys jau čia pat!

– Taigi taigi, laidyk gerklę!

Jonas atsidėjęs darbavosi. Katrė ant vežimo nekantrybe degė.

– Kas čia tau yra? Čiupinėkis, antai tėvas parjoja, mesk virvę greičiau! – skraidino vyrą, pati įmanydama iš kailio išsinerti.

Pradėjo Jonas veržti. Kiek patrauks, virvė pakšt, nutrūkusi. Sumegs, pradės veržti, ir vėl pakšt, ir vėl čiupinės, kol sumegs. Katrė apmaudu niekur nesitvėrė. Vėjas jau pakilo šniokšti; sukinėdamosi po pakūges, kilnojo nuo žemės šieno pluošteliu; kur sausesni, laidė į aukštą. Žaibai blizga, perkūnija kas kartas tankiau gruma.

– Giltinių atpūtnagiau! – sušuko ant Jono, – užmesk virvę ant karties, aš priturėsiu. Veržk!

Ir vėl virvė pakšt! Prijojo tėvas.

– Ar dar nepasitaisėt? Lietus jau ant nosies... Kiti jau važiuoja.

– Taigi, kad virvė trūksta!

Tėvas pripuolė, vadžias pririšo, suėmė kartu su virve.

– Spausk, užgulsk kartį, tu ištiža! – šaukė ant Katrės, – o tu čia!

Sukibo abudu veržti. Tik kartis trakšt pusiau, kaip spriegs Katrę nuo vežimo, net kojos pakėžėjo! Laimė dar, kad pasitaikino ant pakūgės.

Čia lietaus pirmieji lašai stambūs pradėjo jau pakšnoti. Vingiai mato, jog nieko nebus: skubinai pasikinę, sukrito nors ant nepriveržto vežimo, be atžvilgos nulėkė namo. Katrė atsikėlusi apsižvalgė; maža kas tepastebėjo jos nukritimą, nes kiekvienas skuba, kiekvienas savim rūpinasi, nelabai tesistebi į kitus. Buvo beeinanti namo, bet galva svaiguliuoja, kojos dreba, todėl lindo į kūgį, nes jau iš tiesų pradėjo lyti.

Katrė, parkritusi šiene, skaudžiai atsidūsėjo.

– Kas ten manęs laukia!.. Tokios tai meilės trokšta mano širdis? Kad bent būtų prisiartinęs, bent žvilgterėjęs... Kad taip būčiau negyvai užsimušusi, vis tiek, o gal dar pasidžiaugtų?! Toks tai užmokestis už mano darbą ir vargus... Bevelyčiau varlele šokavusi, neko į tokių beširdžių nagus pakliuvusi... Eisiu prie tėvėlių, apkabinsiu kojeles, be nepriglaus mane, be nepasigailės... O ar padės ką?.. Sukelsiu tik triukšmą, ir be to mano broleliai baudžiasi Joną priperti... Ką tai padės, jam širdies neįdės! Kuo vilkas gimė, tuo ir karš; jei geruoju nieko nepadeda, piktuoju nė tiek. Dievaliau, mano Dievaliau! tokia tai mano laimė, ir nė mažiausios viltelės nėra...

Katrės karštos ašaros rietėjo; debesys slinko, lietus retėjo, perkūnija kaskart toliau grumėjo.

– Br, kaip nekenčiu tinginių! Bepigu dar, kad jis mane mylėtų, bent vieną žodelį už mane užtartų... Kad bent išauštų kuomet geresnė dienele!

Pamažu Katrės širdies skausmas raminosi, karštos ašaros vėso, pavargusios akys merkėsi, rūstūs paveikslai jaukėjo. Siaubė ją saldi šilima, pradėjo meiliai svajoti, glaudėsi su mažu kūdikėliu, pagaliau viskas persimainė į sapną.

Vyrai, parlėkė namo, su vežimu stačiai įpuolė į daržinę. Belaukdami Katrės pareinant, Jonas užmigo, tėvas, atkinkęs arklius, pavarė į apluoką, pats spruko į trobą. Juokdamosi pasakojo motinai, kaip marti nusitelžė nuo vežimo.

– Katrės neraus giltinė, bet tas vaikas galėjo nusigąsti, – pasirūpino motina.

– Ne toks jisai kvailys, nesirūpink! – juokėsi tėvas. – Nė skersas nepažvelgė, paliko bedrybsančią.
– Na, žinai gi, užmigs, by tik pasiliko!.. Pirma kas jos vikrumas buvo, kas gašumas, o dabar amžina tingine pavirto! Negana mat vežimo nebemoka nukrauti, bet ir po namus ištižo kaip kantaplė: nebesivalo, nebesišvarina, nosim ardama čiužinėja po sąšlavas ir purvynus kaip amžinoji nevaleika!
– Taigi ir dabar neparsivelka, nė vežimo nėra kam iškimšti.

Šį rudenį, kas pasivėlavo su rugių sėjimu, tas prakišo, nes tiršti rūkai ir tankus lietus perlijo dirvas, sunku beįbristi. Vingių paprasta su visais darbais tęstis, todėl ir rugius taškė, murdė į šlapią ir praskiestą žemę.

Tėvas žardienoje taisėsi eiti vagoti. Jonas, parvesdamas arklius, sustyro, įlindo į dubą. Katrė klojime vėtė grūdus.

– Ar girdi tu, paduok man pavalkus iš dubos! – šaukė tėvas.
– Joneli, nešk tėveliui pavalkus! – pašaukė Katrė.
– Mat šuo šunį, šuo šunį, šunies uodega vikst, ar ne taip ir čia! Kitą šauks dar, o tu pati ar negali?
– Ar aš per grūdus braidysiu, pasiimkite patys!
– Ne liežuvį laidyk atsistojusi, bet eik man tuojau vagų kasinėti, gana čia bestyroti po jaują!
– Užtai suneškite grūdus, nes kiaulės įlenda pro pamatus, negali čia likti.
– Parikiuok dar, lygu mes nežinom! Kaip aš liepsiu, taip ir bus! – sušuko tėvas. – Kitas vėl drybsos, kažgi kur įlindęs.

Išėjo ir Jonas.

– Nunešk grūdus į klėtį, tuojau eik vagoti!
– Taigi kaipgis! braidysiu čia per purvynus! Pabandyk pats nešti, kad taip lengva. Tėvas, paveizėjęs į grūdus, pakraipęs galvą, tarė:
– Teisybė, sunku savim tempti, verčiau nuvešime vakare.
– Anokia čia ne sunkenybė, – atsiliepė Katrė, – po pūrelį du kartus suvaikščioti!.. Daugiau sugaišties kinkinėtis arklius, neko sunešti.

– Taigi kaipgis! Nešk pati, jei nori.
– Tik sakau, eik į lauką! – sušuko tėvas, – nesirūpink su grūdais, dirbk, kas tau liepta.
Vakare sušliurusi, sušalusi parėjo Katrė, lindo į dubą pasišildyti, čia staiga susirgo. Uždegė galvą karštis; kartu šaltis, virpulys, dyguliai, skausmai varstė be paliovos. Numanydama, jog čia nieko neprisišauks, vilkosi į trobą.

Motina pamačiusi iš tolo paleido kakarinę:

– Iškirmėjai jau duboje! O man vienai žygiai... Gatavickė ant išvirtos! berods skanu paėsti...
Katrė nusilenkdamaėjo stačiai į klėtį, bet nebenugulėjo; plėšėsi, blaškėsi lovoje ir ant žemės ropla slankiojo. Jonas, išgirdęs dejuojant, nusišalino gulti į šiaudus.

Rytmetį jau vėlai atsiminė motina pasižiūrėti, ko nesikelia marti.

Radusi ją besiblaškant, tuojau suprato, kas per liga; bardamosi, kad slapstosi, parvarė Katrę į trobą, pašaukė nusimanančią bobelę, siūlė valgyti; bet Katrė nieko nevalgė, tik verkdama šaukė:

– Jėzus Marija, nebetversiu! Susimylėkite, duokite žinią mano motinėlei!
– Tylėk, tylėk! – draudė bobos, – nebijok, bus viskas gerai.

Motina išėjusi varė Joną prie Katrės tėvų.

– Taigi kaipgis! Josiu aš mat prie tų galvažudžių?! Andai karčemoje Cipras kad drožė man į ausį!
Taigi, kai nujosiu, gali mane užmušti... Ko nenuėjo, kol buvo sveika?!

– Tėvai, jok tu, kad taip ji užsimanė.

– Tegul juos velnias! Aš užkulniškių bijau iš tolo, o dar taip lyja... ar biesas gali joti?!

– Nereikia, nereikia! – tramdė boba, įsimašiusi į kalbą, – betarškės Driežienė atlėkusi, bus reikią daktaro ir kašavarkos, viso ko; o čia ničnieko nereikia, žadėtosis valandėlės tik belaukia. Arielkos su žolėmis pavirinkite.

– Jonai, kaip tu poną Dievą pažįsti, – šaukė Katrė, – jok tu prie mano motinėls! Jonas, kepurę užsismaukęs, išdrožė pro duris.

– Gerk arielkos stiklėlj, – siūlė motina, – būsi stipresnė.

– Išgerk, išgerk! – varė boba, – dėl sveikatos reikia gerti.

– Gerkim mudvi po burnelę, sveika, – įsikišo kita ir siurbė abidvi.

– Negersiu degtinės, ne! – gynėš ligonis, – man širdis pyksta kad jūs geriate; verčiau išvirkite kokios žolienės, mano lovos gale yra cukraus.

– Giltinių popūtis! – bambėjo motina, kaisdama katilėlj. – Visų ištaigų reikalinga! Nei man reikėjo tų cukrų arbatų, nei nieko, o jos opumas, Dieve sergėk!

– Tiesa, tiesa, – tvirtino boba, – neturi kantrybės nė už skatiką, lygu ne visoms reikia perkentėti. Motinos šaukia, motinos! Ką ji čia priduos? mus tik bemuštravos! Gerai ir darai, tėveli, kad neklausai joti.

– Niekas ir nesiskubės pildyti jos užgaidus. Sveikas!

Siurbstė sau tėvai su bobele šildytą degtinėlę. Jonas knarkė, duboj įlindęs. Katrė galavosi viena, verkė, šaukėsi motinėls, bet niekas nepasigailėjo. Nakčiai prisitelkė daugiau bobelių; visos išmanančios, visos gelbuoja, visos degtinėlę siurbsto ir žadėtosis valandėlės belaukia. O Katrei kas kartas blogiau. Gaidykste jau ir bobos nuliūdo, ir tėvas žadėjo, kai išauš, jeigu nelis, duoti žinią tėvams. Rytmetį visos bobelės išlakstė.

Motina, per svetimus žmones nejučiomis patyrusi Katrę sergant, atlėkė – vienoje plūdėje arkliai. Įpuolusi į trobą, persigando: nebepažįstama dukrelė, sutinusi, pamėlynavusi, užšalusi, tikra numirėlė. Užniko klykti, bartis ant tėvų ir žento, ko laukė taip ilgai nevežę daktaro, nedavę jai žinios.

Išgrąžino savo arklius atgal prie daktaro, liepė vaikui lėkti, kaip tik įšoka.

Katrė pažino savo motinėlę, prasidžiugo, apsikabinusi verkė.

– Do... va... no... kit!.. – vos beišdaužė paskutinį žodį.

Katrės brolelis gal puskelėje tebebuvo nuo daktaro, kai ji keliavo iš šio pasaulio... palikdama didelę dalį, kraitį, gyvenimą, gerą žemę, geruosius ir piktuosius tėvus.

1896 m.

Žemaitė, *Rytą giedra: autobiografija, apsakymai*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjunga, 2005, p. 187–226.